

Vendégünk volt: dr. Orosz László

Rovatunk új vendégével, dr. Orosz Lászlóval, a József Attila Tudományegyetem fiatal tudósával, a Genetika tanszék vezetőjével beszélgetek. (A genetika, ez az egyre népszerűbb tudományág az élővilág egyik legáltalánosabb jelenségét, az átörökítés törvényszerűségeit, molekuláris mechanizmusát igyekszik feltárni és gyakorlatban — gyógyászatban, mezőgazdaságban — alkalmazni.)

● *Lapunk olvasótáborán igen széles — bölcsész-, jogász-, orvostanhallgató, TTK-s stb. — ezért szeretném megkérni, röviden mondja el, mi a különbség az Ön genetikai kutatásai és a Czeizel Endre-féle televíziós sorozatból megismert genetika között!*

— A különbség meghatározása igen egyszerű: az orvosi genetikát úgy tekinthetjük, mint a genetikai alap-kutatások során megismert törvényszerűségeket alkalmazásait a gyógyászatban és megelőzésben. Míg itt a tanszéken szigorúan csak *alapkutatással* foglalkozunk, célunk a természetes folyamatok molekuláris szinten történő megismerése.

A genetikát régebben *örökléstan* néven emlegették. Ez a magyar megnevezés időnként azonban súlyos félreértések forrása volt. Ha megengedi, elmondanék egy ezzel kapcsolatos általam tanulságosnak vélt történetet: az egyik örökléstan tanszék munkatársai egy kirándulás alkalmával betértek egy erdőszékháza, megpiheni. A vendéglátókkal való beszélgetés során szóba került a munkájuk is. Ennek nagyon megörültek a háziak, tudniillik távoli rokonuktól öröklöttek egy házat, s úgy gondolták, éppen jó, hogy az örökléstan szakemberekhez fordulhatnak problémájukkal...

● *Hallhatnánk néhány szót arról, hogyan kezdődött, hogyan fordult érdeklődése a genetika felé?*

— A természet szeretetét a családból hoztam: a pályaválasztás így egyértelmű volt számomra. Érettségi után az ELTE biológia-kémia tanár szakára iratkoztam be. Abban az időben ért Magyarországra a modern biológia forradalma, s így természetesen bennünket, hallgatókat ez a terület vonzott a legjobban. Tulajdonképpen tanárain javaslataira kezdtem a genetikával komolyabban foglalkozni. Az MTA Genetikai Intézetében diákköröztem.

Mint említettem, a modern genetikának akkoriban még nem voltak hagyományai hazánkban, így a mi korosztályunkra az a jellem-

ző, hogy mindent szinte teljesen *autodidakta* módon kellett elsajátítanunk. Ez később óriási *előnyök* jelentett: mindenekelőtt nagyfokú szellemi önállóságot alakított ki, másrészt pedig, mivel kénytelenek voltunk a problémák mélyéig leásni, mondhatni, vérünkbe vált minden megismert dolog.

Az egyetem elvégzése után ugyanitt folytattam kutatásaimat, majd itt Szegeden a Szegedi Biológiai Központban, amikor az intézetünk leköltözött. Nem sokkal az áttelepülés után ismét lakóhelyet változtattam, habár ideiglenesen: UNESCO-ösztöndíjjal alkalmam volt Anglia egyik legelismertebb kutatóintézetében egy évet tölteni, Leeds-ben Fincham professzor mellett.

Amikor hasznos tapasztalatokkal gazdagodva visszatértem Szegedre, egy új tanszék létrehozásában vehettem részt. Azóta is itt élek és dolgozom a JATE Genetikai Tanszékén. Ma már elmondhatom, hogy sikerült egy *kutató-alkotó műhelyt* létrehozni. 1972-ben Rollin Hotchkiss, világhírű genetikai professzor egy fél évet töltött Szegeden, s az ő hatására kezdtem a genetika IV. „föltételével”, a *genetikai rekombináció* kérdésével az örökzöld témám, a *genetikai szabályozás* izgalmas témaköre mellett.

● *Hogyan oszlik meg a kutatás és az oktatási feladatok ellátása a tanszék munkájában?*

— Amint említettem, Magyarországon a 60-as években még nem létezett úgynevezett iskola a genetika iránt érdeklődő fiatal kutatók számára. A mi generációnk iskola nélkül nőtt fel, de azt hiszem, ma már elmondhatjuk, sikerült megteremtteni *egy magyar genetikai iskolát*. S ha a kérdést így közelítjük meg, egyértelmű, hogy kutatás és oktatás számunkra teljesen egybefonódik.

Már a kezdet kezdetén nagyon sok hallgató érdeklődött az előadások alapján a genetika iránt: például az 1977-ben végzett *biológus évfolyam 50%-a* e témával foglalkozó szakterületen helyezkedett el. A diákköri tevékenység is ebben az időben lendült fel. A hallgatókkal természetesen egyénileg is foglalkoztam, figyelemmel kísértem és kísérem ma is tudományos munkájukat, előrehaladásukat. Volt tanítványaim közül — nem kis büszkeséggel mondom — mostanában várom az első *kandidátusokat*.

● *Vajon mi a titka ennek a fiatalok részéről tapasztalható kitartó lelkesedésnek?*

— Én a publikáció hihetetlen nevelő erejének tulajdonítom a siker nagy részét. Azt a fiatal kutatót, aki valamelyik neves, szakmai körökben igen nagyra tartott, európai szintű lapban látja viszont írását, esetleg Nobel-díjas lektor véleményével ellátva, soha nem kell munkára biztatni.

Mindig arra törekedünk, hogy munkánk színvonala megüsse a nemzetközi mércét. A hallgatóknak is azt tűztük ki célul, hogy eredményeiket szakfolyóiratokban lehessen közzélni. Azt hiszem, ez mindennek a záloga, ez a legnagyobb hajtóerő.

● *Végezetül: mint tanszékvezető mennyire kötik le az adminisztrációs gondok?*

— Sajnos, rendkívül sok időt elvesz az effektív munkaidőből! A legnehezebb dolog a gazdasági irányítás, a pénz okos elköltése. Az MTA, a Művelődési Minisztérium és az Országos Műszaki Fejlesztési Bizottság jóvoltából jelentős pénzzel, évi 1,5 millió Ft körüli összegből gazdálkodunk. Ez az összeg persze sokszorosan kevesebb és nehezebben felhasználható, mint egy nyugat-európai tanszék kerete, de jelentősen több, mint sok hazai laboratórium lehetősége. Technikai feltételeink az európai színvonalat éppen hogy megütik, s ilyen feltételek mellett kell olyan eredményeket produkálni, hogy azok szakmai szempontból mindenképpen rangosak legyenek. Szerencsére mindez eddig a kollektíva rendkívüli áldozatvállalásával sikerült is. Néha azonban félve gondolok a jövőre: meddig lehet ezt a terhelést és tempót tartani, meddig ad erőt a tudományba vetett hit, egzisztenciális problémák árnyékában és megfelelő társadalmi megbecsülés nélkül.

● *Megköszönöm a beszélgetést, az eddigiekhez hasonló sikeres munkát kívánok!*

KÁRPÁTI JUDIT

Október 15-én tartotta ebben a tanévben első összejövetelét a József Attila Tudományegyetem UNESCO-klubja.

A klubprogram keretében a nyári nyugat-európai építőtáborokból érkezett hallgatók adtak érdekes, színes és rendkívül tanulságos beszámolókat az ott szerzett tapasztalatokról.

Ezen a nyáron egyetemünk 11 hallgatója vett részt politikai vitatáborban Svédországban, Hollandiában, Angliában, Dániában, az NSZK-ban és Franciaországban; 6-an pedig Finnországban képviselték hazánkat. Ez utóbbi társaságból Deák Ágnes, IV. éves magyar-történelem szakos és Papp Lajos, V. éves biológus hallgató látogatott el közénk és igyekezett köze-

UNESCO-est

lebb hozni hozzánk északi rokonaink életét.

Nyúl Edit, IV. éves magyar-angol szakos diáktársunknak alkalma volt hosszabb időt eltölteni egy svéd „kommunában”, ahonnan némi gyomorkoraggással — hefekeg salátán és egyéb „kalóriadús” csemegéken éltek — és gyönyörű diákepekkel tért vissza.

Jakab Éva — V. éves történelem — német szakos — kissé csalódottan számolt be az NSZK-beli élményeiről. Meg kellett állapítania, hogy a külföldi nemzetközi építőtáborokban nem mindig olyan lelkesedéssel fogadják

az idegeneket, mint ahogy mi fogadjuk — főleg valutát is hozó — kedves vendégeinket...

Az élménybeszámolókat után kellemes zene és diszkurzus mellett fogyasztottuk el a tripla adag zsíroskenyeret és üdítő italt.

Különös (?), hogy míg a szomszédos helyiségben (a JATE-klubban) egymást taposták a hallgatók a tömegben, a mi összejövetelünk csendes „családiás” légkörben zajlott le, nem „háborgattak” bennünket lelkes KISZ-tagok és vezetők (kivéve természetesen a szervezőket), s csak néha dugta be fejét egy-egy szórakozni vágyó fiatal, ám mikor rájött, miről van szó voltaképpen, nyomban odébb is állt...

—kj—

Pályázat:

Lapunk pályázatot hirdet tehetséges külső munkatársak felderítésére. Pályázni bármilyen újságírói műfajban készített cikkel (publisztika, esszé, tárcsa, glossza, recenzió stb.)

vagy irodalmi igénnyel írott prózával lehet. A pályaműveket jellegével ellátva várjuk, mellékelve zárt borítékban a szerző nevét, az intézmény, kar, szak és a lakáscím feltüntetésével. Beérkezé-

si határidő: december 12. A lap szerkesztő bizottságából alakuló zsűri a legjobb írásokat díjazza és közli a Szegedi Egyetemen.

A szerkesztőség

Visszhang:

Pontról pontra

Válasz a Feltépett boríték ürügyén (Károly Csabának)

Reflexiómat vetem papírra, nem vitázom. Tagadnom illenék a hangnemet, de érzelmekre aktaillatúan nem kiálthatok nemet. Nem vitázom, bennem dül vita. Ezer miért és százegy csak azért! Válasz ez javából, ám (csoda?) csakis saját magam hiányait találok egyre-másra. Válasz ez! Tagadom, tagadom mindazt amiről ez a cikk szólt (ld.: Szegedi Egyetem 13. szám). Tagadom a FELTÉPETT BORÍTÉKBAN, a felszakított indulatokban fogant összes vádat. Pontról pontra.

Határolok el magunkat! Mindez csak levél, csak fikció. Volt egy levél. Hol jár, aki írta, él-e (még)? Fontos ez? Ha elvonatkoztatunk a tényről, eltűnt a lényeg? Személytelenkedésre más személytelenkedés felel. — Eső esett, és így esett, hogy pont maradt (...), csak pont maradt a név, a cím, a szám, az én s a te. A két közt feszül a harmadik sorsa. Pontsor takarja, elfedi. Az ő szemszögéből érthető a vád. Az ő szemszögéből érthető a görcsös, önméltó, mindent megmagyarázó, védő-vádoló kérelem. A félelem. Határolok el

magunkat! De ne a tényről...

Emberibbé kapcsolat, ha válhat, így sosem. Fanyar mosollyal olvasom tehát a szót: *Tisztelt...!* Ki által, és mivégre? Fanyar mosoly kúszik tovább: *Kérem Önt!* A hang alázatos csupán, s a szó kemény. Itt már nincsen remény! Fellebbezésnek helye nincs. Megmérettet, tehát találatot a hallgató. Néma csend... gyász... majd sikoly... még egy utolsó...

Ki nyaral a Riviérán? Hogy kerül a csizma oda, hol a madár se jár? Kétkedő munka — nyári verő — dolog van otthon — hajts! Tanulni, tanulni... negyven nap, negyven nap... szorgalmas időszak... nyár. Oszd be (az idő) és uraljod (magadon). Nem jut idő másra, csak éli, csak éli, meg ne halj! Tanulj! Tovább! ...Higagyú frázisok helyett a döbbenet: *van aki így éli meg!* Ki nyaral a Riviérán? Röstellem, úgy érzem, nyáron ott *hevertem...*

Művelődni, de nem mint a kultúrnövény! Nemcsak

mit adnak, de venni. Nem mint a gaz, de mint a hűsevönővény: megemészteni mind, ami kincs. Lenyelni *mindent*. Tápanyagot, mérget, napfényt és tudást. Tanulni kincset, adni-akarást, hálát és halált, szót és némaságot is, ha az segít. Fellelni *mindent*. Mérget, napfényt, naivitást és harcot. Tagadni sarcot, minden-tagadást. Krúdy? Faulkner? Csáth? — nem az igenre? Út? Tévt? Vágyakozás? Cél vagy eszköz? Állítom: tagadás! (Mert akad tagadnivalónk)

Gyermeki félelem — gyermeki tisztaság. Védni, óvni, mi szép: úzni, mi rút, és úzni, ha vad. Értő kézzel *újra* nevelni. Fel! Fel! Cél-nak szép, ha az ember eljut a célig. Félig sikerült terv az egész, elbukik és elenyész, ha deréka török. Eltört... rombaomlott... pora sincs... Gyermeki félelem és székényropogás marad így... Mégse sirassuk! Érvként hangzik a cél. Más etikát követelne... válassz a javából, ám (csoda?) tagadom, tagadom mindazt amiről ez a cikk szólt.

(Ld.: Szeged, egyetem)

VADAI ISTVÁN

Visszhang Blues

● A Szegedi Egyetem XXI. évf. 13. számában (előző) megjelent cikkben *egyetérték* a következőkben:

— Az Odesszai körútra nyíló szobákban a zajszínt meg lehetően magas. A magányra vágyó legfeljebb a mellékhelyiségben lehet egyedül.

● Más a véleményem az alábbiakban:

— A felvételi kérelem elbírálásánál *nem a Sandi István által vázolt szempontok* az irányadók.

— Továbbá az „emberanyag” által választott Kollégiumi Bizottság *nem el-*

lenőrizheti a kereseti kimutatásokat.

— Az egyének tanulmányi illetve közösségi munkájáról az információ nem lehet „direktebb”.

● Pár szót a cikk *pletykarovatba* való részéről — melyen csámcsoghattak az ilyenre éhezők.

— Ha valaki *nem tud* megegyezni szobatársával — a szobán forgó esetben — a páztorórákat illetően forduljon az igazgatónőhöz.

— A portásokról csak *jót* mondhatok. Rám (lassan) két és fél év alatt *egyszer sem* morogtak azért, mert miattam ki kellett nyitni a

kaput, sőt (ismerős) mástól sem hallottam „eseményről”.

● „Individuumoknak” azt javaslom, — míg nem épülnek fűtáktól távoli kollégiumok, melybe felveszik őket, keressenek *igényeiknek megfelelő albérltet*.

● A cikkírónak pedig: ha ilyen jól bánik a szavakkal, meséit tartalommal (idétlen fejtörők helyett) töltsse meg, így próbálkozása nem marad meddő a Tétékás munda *becsületének* megvédésére. Ha mégis, úgy bízom abban, hogy az emberanyagból ezután is kerülnek ki, ennél komolyabb harcot megvívni tudó emberek.

S6

Rálátás

Nem lévén „profi” tollforgató, ez az „Ide nekem a TSÜLKÖT” sajtó-vihar (vihar egy pohár vízben!) arra bátorított, hogy K. Cs. nyomdokaiba lépve magam is megragadjam szegény Minerva hátsó tollazatát. Elvégre a Szegedi Egyetem szerkesztőségét szerint „azé a lap, aki megműveli”.

Rálátásomat igyekszem legalább egy fél emelettel magasabbról elengedni, mint az a bizonyos bányászati alkalmazott.

Nos, milyen volt az idei TSÜLKÖK? Hát unalmas. A tisztelt csapatok „nekem pedig jó hangulatom van, SÓT!!!” felkiáltással azonban lelték örömlüket, hogy egymás becsületesen felkészült oktatóit, és csapatait még becsületesebben kici-

kítették. Szerintem ha már ez kimarad, akkor is jobban érezte volna magát sok olyan hallgató, aki esetleg túl lát a fent említett perspektíván, ne adj’ isten még barátai is vannak az ellentáborok valamelyikében.

Imígyen hátul meghúzódom, igyekeztem végigkísérni a vetélkedőt, s nem lévén távhalló bajnokok, ez szinte áthághatatlan akadályokba ütközött. Hangosítás? Az volt! De minek, ha már a 10. sorban egy szót sem lehetett hallani. Egy valamit azért mégis csak! Egyszer ott lenn valaki elkezdett vitatni! Kimeredtünk, és többen már vizért akartak rohanni, mikor a „jól-érté- TSÜLKÖK” megnyugtattak: most éppen az ordító versenyek folynak. Hát „Ordítóban” nagy ötlet volt. Szó se róla. Igen, nálunk van ÉLETre nevelés! Mindenki hallhatta, hogy csak az érvényesül (hangosítás

nélkül), aki jobban tud ordítani!

És a többi versenyszám? Azért akad egy-két „gól-passz” is! Gondolok itt a „magasabbrendű kulturált megnyilvánulások” ellenére is színvonalas oktatói előadásokra, *gim*’ s-hockey partykra és az aerobic bemutatókra. (A bekiabálások részletezésétől eltekintek, mivel még egy jobb érzésű nyomdafesték is belepirulna.) A karate-bemutató is jó volt, bár lehetett volna film is! — vagy legalább rajzfilmek, mint tavaly, a „dizsi” alatt. Mert bár 100 000 ember is nézett már végső dögunalmas meccset (idézet a Szegedi Egyetem-ből), azért mi is kibírtuk ezt a délutánt valahogy.

A TSÜLKÖK életképes! Csak az apróságaok (??) kéne javítani. Mert azon még van mit.

R. R. (néző)